1

Újba csomagolva – A Fehérvári úti vásárcsarnok

Jankovich Valéria

A kilencvenes évek második felétől a Tolbuhin vásárcsarnok korszerűsítésével beindult az a revitalizációs folyamat, melynek során megújult a Hold utcai, a

2

Fény utcai, a Csepeli, a Lehel úti, a Lőrinci és most a Fehérvári úti piac.

A sok esetben műtárgyként is aposztrofálható gigantikus csarnokok architektúráját köztudottan az épített környezet figyelembevétele mellett karakterisztikusan a funkció határozza meg. A vásárcsarnok kategóriája – eltérően a kiállítási és sportcsarnoktól – esztétikájában nem visel el semmiféle vizuális sallangot, cizelláltságot. Ez a vezérelv érvényesült a 2003 szeptember 30-án átadott Fehérvári úti csarnok esetében is – tudtuk meg Kertész András Ybl-díjas építésztől, a rekonstrukció vezető tervezőjétől.

A megrendelő, a Csarnok és Piacigazgatóság (CSAPI) ragaszkodott az eredeti teraszos építmény megtartásához, felújításához és a létesítmény egyterű zárt csarnokká történő átalakításához, mellyel egyrészt véglegesen megszüntethető az épület előtt zajló zsibvásár, másrészt az a nagyfokú felmelegedés, mely a nyári időszakban akár az 50 °C-t is elérte korábban.

A széles utcákkal határolt csarnok felületeit a perzselő napsugár akadálytalanul felforrósíthatta nyáron, ami nemcsak az árusok és a vevők rosszullétét okozta, hanem az itt értékesítendő romlékony áruk minőségét is gyorsan tönkretette. Ezen – a mai kívánalmaknak megfelelően – mindenképpen változtatni kellett.

A hetvenes évek közepén a Halmos György építész tervei alapján megvalósult teraszos elrendezésű épület nagy feltűnést keltett, mivel a tervező az előregyártott vasbeton elemeket hazánkban elsőként nem a szokványos, lakótelepi módon alkalmazta, hanem a panelben rejlő lehetőségeket igényesen újragondolva hozta létre középületét.

Az új csarnok az eredeti épületet, mint egy magot, üveg- és zsalus-lamellás felületekből álló L alakú burokként öleli körül. Egyszerű kubusával, a felületek játékával, a szellemes, jól megszerkesztett beton-üveg csomóponti kapcsolódásaival a tervező célirányosan felvállalja a vásárcsarnok funkciójára oly jellemző letisztult formavilágot. Nem kíván vizuális manipulációval enyhíteni a gigantomán méreteken, hanem ellenkezőleg, tudatosan, erőt sugárzóan hagyja a léptéket érvényesülni.

A homlokzatmagassági kondíciók kialakításánál a tervezők figyelembe vették a Fehérvári út magas épületeit, a rendelőintézet és a Skála Budapest Áruház magassági méreteit. A falakhoz az egykori épület vasbeton szerkezetéhez optimálisan illő – és Skandináviában, Franciaországban igen közkedvelt – (emelet magasságú) csiszolt zsalus betonpanelt választottak, mely szépen öregedő, öntisztuló, nemes felületet ad a későbbiekben.

Az átalakítás kapcsán a huszonéves épület több funkcióját is újrafogalmazták, így a teljes épületgépészeti rendszert át kellett építeni. A belső aszfaltburkolatot a korszerű, könnyen tisztán tartható kerámiaburkolat váltotta fel. A statikai feltárások tragikus képet mutattak – a födémek megrepedeztek, megsüllyedtek. Gyakorlatilag szerkezetkész állapotra kellett visszakapaszítani a házat. Nyilvánvalóvá vált, hogy az eredeti épület tovább nem terhelhető, ezért az új bővítmény pillérei konzolosan nyúlnak ki, s becsatlakozás nélkül lebegnek. Az eredeti elképzelés szerinti filigrán rácsos szerkezet itt tehát a körülményeknek köszönhetően nem valósulhatott meg.

A tér horizontális és vertikális közlekedési rendszere is a mai kívánalmaknak megfelelően teljesen átalakult. A régi bejáratokat megszüntették, és helyére közlekedési hidak kerültek. Az új részben két mozgólépcső szállítja a vásárlókat a felső szintekre. A csarnokba lépő vevő könnyen eligazodik, mivel a tér teljesen áttekinthető, annak ellenére, hogy az eredeti mellvédek lebontására az engedélyt nem sikerült megszerezni.

Fontos szempont volt a piaccsarnok felmelegedésének megakadályozása, melyet végül a naturális cirkuláció rendszerével oldottak meg.

A kéthéjú tetőszerkezet köztes terében a cirkuláló levegő a külső napsugár hatására felmelegszik, de felforrósodva nem a csarnok légtérébe kerül, hanem a tető alatt kialakított légréseken át távozik. Az átszellőztetés, a gyors légcsere a megnyitható üvegfelületekkel még tovább fokozható. A zsaluk mellett a belső árnyékolók további védelmet nyújtanak a nagyfokú felmelegedéssel szemben. Hasonlóan gondos tervezői szándékra utal, hogy az épületnél teljes üvegfelülettel csak a keleti és az északi oldalon találkozhatunk, ahol kevésbé érvényesül a napfény felmelegítő hatása.

Az Európai Minőségi Követelményeknek minden tekintetben megfelelő vásárcsarnok szemétkezelése is figyelemre méltóan korszerű és higiénikus a saját szemétpréssel.

A vásárcsarnokban a kofás jellegű árusítás mellett üzletek és szolgáltatóegységek (büfék) is működnek, amelyeket a fődémek között egymástól szabályosan elhatárolódva alakítottak ki. Ez a csarnok együtt él és érzékenyen reagál környezetére – kinyílik a Skála és a Fehérvári út felé és teljesen lezárul az Október 23-a utca felé.

Példamutató a környezete jövőjét illetően – hiszen a közeljövőben várhatóan a Skála helyére is korszerű bevásárlóközpont épül majd –, ugyanakkor konszolidált, fegyelmezett, elegáns architektúrájával megszüntette a primitív tarkaságot, és méltó körülmények közé emelte a piaci bevásárlás vidám, pezsgő hangulatát.

3

Felelős építész:
Kertész András Tibor
(Kertész Építész Stúdió Kft.)

Építész: Horváth Péter, Stummer Judit

Munkatárs:
Horváth Tibor, Erdei István

Statikus: Örsi József

Épületgépészet: Bihary Zsolt

Elektromos tervező:
Dorgai Károly

Környezettervező: Torma Sarolta

Környezetvédelem:
Dr. Buna Béla

Út- és közlekedéstervező:
Rhorer Ádám

Külső közmű: Aniot Pál

Tűzrendészet: Belcsák Gábor

Fotó: Häider Andrea

1. Zsibongó belső – igazi piaci hangulat

2. Az áruház felé forduló elegáns üveghomlokzat

3. A beáradó napfény és a régi-új-régi találkozása

4. Alaprajz

5. Metszet

6–7. Nagyvonalú, az áruház felé kifutó tér, és ennek látványterve

1. Bejárat
2. Csarnoktér
3. Lépcsők és hidak
4. Mozgólépcsők
5. Eladósító standok
6. Virágüzletek
7. Butik-üzletek
8. Rámpa – gazdasági bejárat
9. Szemétprés

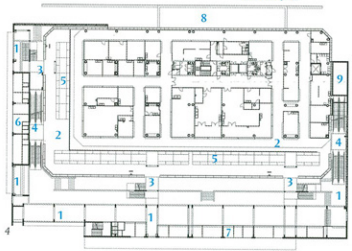

4

6

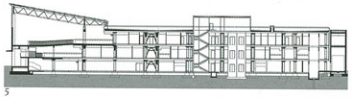

5

7